МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОДА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ПОДАТКОВОГО ІНСТИТУТУ
Циклова комісія загальноосвітніх та фахових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директорка коледжу
_____Вікторія САВЧУК
«01» вересня 2026 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни **«Бюджетна система»**
для підготовки фахових молодших бакалаврів
за галуззю знань D Бізнес, адміністрування і право,
спеціальності D2 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

м. Кам'янець-Подільський
2026 р.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Бюджетна система» складена на основі навчальної програми, затвердженої 2026 року.

Укладач: ЖМУРКО Володимир Григорович – викладач економічних дисциплін

Рецензент: ЖМУРКО Інна Вікторівна— кандидат економічних наук, завідувачка кафедри економіко-правових дисциплін ПЗВО «Кам`янець-Подільського податкового інституту»

Навчальну програму схвалено на засіданні циклової комісії загальноосвітніх та фахових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2026 року №1.

Голова циклової комісії _____ Сергій ГНАТЕНКО

Заступниця директорки
з навчальної роботи _____ Юлія БОЙЧУК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, освітньо-професійний ступінь</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
D Бізнес, адміністрування і право
(шифр і назва)</td><td>Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Змістових модулів – 2</td><td rowspan="4">Спеціальність (професійне спрямування):
D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок</td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання реферат / публікація статті</td><td rowspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 90</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Навчальних годин для денної форми навчання:
аудиторних – 52
самостійної роботи студента – 38</td><td rowspan="10">Освітньо-професійний ступінь:
фаховий молодший бакалавр</td><td>Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год.</td></tr>
<tr><td>Семінарські</td></tr>
<tr><td>22 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>38год.</td></tr>
<tr><td>Консультації:</td></tr>
<tr><td>-</td></tr>
<tr><td>Вид контролю:</td></tr>
<tr><td>Екзамен</td></tr>
</table>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: ***для денної форми навчання*** **– 52 / 38 (58% / 42%)**

2.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Бюджетна система» є надання знань про сутність і роль бюджетної системи в економічному і соціальному розвитку країни, опанування студентами методологічних основ побудови та розвитку бюджетної системи і її складових за допомогою бюджетного процесу, що втілюється в суб'єктивних діях держави – законах і політиці, спрямованих на досягнення конкретних цілей бюджетного регулювання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фінансові відносини, що виникають на різних рівнях бюджетного регулювання та відносини бюджетів з ланками фінансової системи, які будуються на засадах бюджетної політики, принципах та закономірностях бюджетного механізму.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: узагальнення суті бюджетної системи та її складових; обґрунтування понять, які формують бюджетний механізм; визначення суті, призначення і ролі бюджету держави; оцінка бюджетного дефіциту і джерел його фінансування; характеристика міжбюджетних відносин і системи бюджетного вирівнювання; визначення суті бюджетної класифікації і її складових.

Реалізації цих завдань сприяє кредитно-модульна система організації навчального процесу, при якій вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання двох навчальних модулів, а оцінювання якості їх роботи та рівня здобутих знань, умінь і навиків здійснюється безперервно за рейтинговою системою.

Повноцінне оволодіння кожним навчальним модулем передбачає опрацювання студентом певного кола теоретичних питань та практичних завдань і відбувається під час аудиторної, індивідуальної та самостійної роботи згідно з навчальним планом.

Індивідуальна робота студентів займає досить важливе місце у навчанні і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом поза навчальними заняттями.

Індивідуальна робота студентів в рамках Болонського процесу розглядається як один із найважливіших елементів нових освітніх технологій і тому є одним із способів забезпечення нового міжнародного стандарту освіти.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою навчальною програмою для засвоєння студентами під час індивідуальної роботи, виноситься на поточний та підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується під час аудиторних навчальних занять.

Вивчення навчальної дисципліни має сприяти реалізації низки програмних компетентностей та досягненню програмних результатів навчання здобувачів освіти відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів для підготовки молодших спеціалістів зі спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок:

- Інтегральна компетентність:

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

- Загальні компетентності:

ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Уміння обґрунтовувати управлінські рішення та спроможність забезпечувати їх правочинність.

ЗК 11. Здатність до оцінки та аналізу соціально-економічних процесів і явищ, до використання економічних знань у професійній діяльності.

- Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв’язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства.

СК 3. Розуміння особливостей функціонування сучасної національної і світової фінансових систем та їх структури.

СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.

СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 14. Вміння застосовувати знання з організації та функціонування податкової системи України у професійній діяльності для розрахунків і сплати податків, зборів і обов’язкових платежів юридичних та фізичних осіб.

СК 15 Вміння використовувати законодавчі та нормативні документи з питань оподаткування, кредитування, страхування.

- Результати навчання:

РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв’язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.

РН 04. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.

РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв’язання професійних завдань.

РН 07. Застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання й обробки даних у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.

РН 12. Володіти методичним інструментарієм здійснення базових контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН 13. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації до фахівців і користувачів послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку для досягнення спільної мети.

РН 15. Демонструвати навички самостійної роботи та роботи в команді, гнучке мислення, відкритості до нових знань.

РН 17. Визначати суми податків, зборів, платежів до бюджетів різних рівнів та складати розрахунки, декларації, інші документи щодо оподаткування.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

План лекційного заняття

1. Економічна природа та сутність бюджету
2. Бюджет як економічна категорія
3. Призначення та роль бюджету
4. Призначення та структура бюджетного механізму

План практичного заняття

1. Економічна природа та сутність бюджету
2. Бюджет як економічна категорія
3. Призначення та роль бюджету
4. Призначення та структура бюджетного механізму

Самостійна робота

1. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку країни
2. Бюджет у системі фінансового регулювання, його визначальна роль у сукупності економічних методів управління економікою
3. Роль бюджету у системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку
4. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні

ТЕМА 2. БЮДЖЕТ ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ДЕРЖАВИ

План лекційного заняття

1.Бюджет – основний фінансовий план держави, його сутність та складові елементи

2.Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники.

3.Поняття бюджетної класифікації

4.Завдання, принципи і методи бюджетного планування та прогнозування.

5. Загальний та спеціальний фонди бюджету

План практичного заняття

1.Бюджет – основний фінансовий план держави, його сутність та складові елементи

2.Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники.

3.Поняття бюджетної класифікації

4.Завдання, принципи і методи бюджетного планування та прогнозування.

5. Загальний та спеціальний фонди бюджету

Самостійна робота

1.Розподіл бюджетних повноважень між центральними та місцевими органами державної влади

2.Розподіл видатків між бюджетами різних рівнів бюджетної системи. 3.Бюджетне планування та прогнозування

4.Бюджетне планування та прогнозування: функції, принципи організації, методи та завдання

ТЕМА 3. БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

План лекційного заняття

1.Причини і види бюджетного дефіциту

2.Джерела фінансування бюджетного дефіциту

3.Практичний досвід зарубіжних країн в управлінні бюджетним дефіцитом

План практичного заняття

1.Причини і види бюджетного дефіциту

2.Джерела фінансування бюджетного дефіциту

3.Практичний досвід зарубіжних країн в управлінні бюджетним дефіцитом

Самостійна робота

1.Основні заходи щодо зниження бюджетного дефіциту

2.Модель визначення розміру бюджетного дефіциту

3.Дефіцит бюджету як один з макроекономічних показників, що характеризують сутність економічної моделі

ТЕМА 4. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ І ПОБУДОВА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

План лекційного заняття

1.Становлення та розвиток бюджетної системи України

2.Основи сучасного бюджетного устрою України

3.Структура та принципи побудови бюджетної системи України

4.Бюджетний процес на загальнодержавному і місцевому рівнях

5.Бюджетний процес у зарубіжних країнах

План практичного заняття

1.Становлення та розвиток бюджетної системи України

2.Основи сучасного бюджетного устрою України

3.Структура та принципи побудови бюджетної системи України

4.Бюджетний процес на загальнодержавному і місцевому рівнях

5.Бюджетний процес у зарубіжних країнах

Самостійна робота

1.Законодавча та нормативна бази функціонування бюджетної системи

2.Склад бюджетного законодавства

ТЕМА 5. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО ВИРІВНЮВАННЯ

План лекційного заняття

1.Сутність міжбюджетних відносин та особливості їх організації

2.Поняття про систему бюджетного вирівнювання

3.Міжбюджетні трансферти та їх види

4.Алгоритм розрахунку міжбюджетних трансфертів

План практичного заняття

1.Сутність міжбюджетних відносин та особливості їх організації

2.Поняття про систему бюджетного вирівнювання

3.Міжбюджетні трансферти та їх види

4.Алгоритм розрахунку міжбюджетних трансфертів

Самостійна робота

1.Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи

ТЕМА 6. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

План лекційного заняття

1.Доходи бюджету – призначення та характеристика

2.Доходи Державного бюджету України та місцевих бюджетів

3.Бюджетне планування

План практичного заняття

1.Доходи бюджету – призначення та характеристика

2.Доходи Державного бюджету України та місцевих бюджетів

3.Бюджетне планування

4. Модульна контрольна робота №1

Самостійна робота

1.Поточний бюджет та бюджет розвитку

2.Доходи місцевих бюджетів, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів

3.Роль податкової системи у формуванні бюджетних доходів

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 7. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

План лекційного заняття

1.Значення видатків бюджету в забезпеченні потреб держави і суспільства

2.Класифікація бюджетних видатків

3.Розмежування видатків між бюджетами

План практичного заняття

1.Значення видатків бюджету в забезпеченні потреб держави і суспільства

2.Класифікація бюджетних видатків

3.Розмежування видатків між бюджетами

Самостійна робота

1.Система бюджетного фінансування

2.Складові системи бюджетного фінансування (принципи, форми, методи)

3.Головні розпорядники бюджетних коштів

4.Шляхи вдосконалення діючих форм бюджетного фінансування

ТЕМА 8. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ТА НАУКУ

План лекційного заняття

1.Становлення економічних функцій держави

2.Класифікація видатків та кредитування бюджету на економічну діяльність

3.Характеристика видатків бюджету на науку

План практичного заняття

1.Становлення економічних функцій держави

2.Класифікація видатків та кредитування бюджету на економічну діяльність

3.Характеристика видатків бюджету на науку

Самостійна робота

1.Позички з бюджету державним підприємствам, порядок їх видачі й погашення

2.Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора й ліквідації збитковості

ТЕМА 9. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

План лекційного заняття

1.Характеристика видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення

2.Пенсійне забезпечення як основна форма соціального захисту

3.Видатки на освіту, охорону здоров’я та на утримання закладів культури і мистецтва

План практичного заняття

1.Характеристика видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення

2.Пенсійне забезпечення як основна форма соціального захисту

3.Видатки на освіту, охорону здоров’я та на утримання закладів культури і мистецтва

Самостійна робота

1. Роль бюджету в забезпеченні соціального захисту населення.

ТЕМА 10. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБОРОНУ ТА УПРАВЛІННЯ

План лекційного заняття

1.Видатки державного бюджету України на національну оборону

2.Оборонний бюджет

3.Видатки на державне управління та судову владу

План практичного заняття

1.Видатки державного бюджету України на національну оборону

2.Оборонний бюджет

3.Видатки на державне управління та судову владу

Самостійна робота

1.Видатки на правоохоронні органи

2.Видатки на утримання податкової адміністрації та митних органів

ТЕМА 11. ВИДАТКИ ДЕРЖАВИ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

План лекційного заняття

1.Сутність державного боргу

2.Класифікація державного боргу

3.Управління державним боргом

План практичного заняття

1.Сутність державного боргу

2.Класифікація державного боргу

3.Управління державним боргом

4. Модульна контрольна робота №2

Самостійна робота

1.Види цінних паперів з державних позик: облігації, казначейські зобов'язання (векселі)

2.Класифікація державного кредиту

3.Державний борг, його структура

4.Управління державним боргом

5.Способи управління державним боргом

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Семінар	Практичні	Самостійна робота
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Змістовий модуль 1	**48**	**16**	**-**	**12**	**20**
1. Сутність, призначення та роль бюджету держави	6	2	-	2	2
2. Бюджет як основний фінансовий план держави	6	2	-	2	2
3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	8	2	-	2	4
4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України	8	2	-	2	4
5.Міжбюджетні відносини та система бюджетного вирівнювання	10	4	-	2	4
6. Система доходів бюджету	10	4	-	2	4
Змістовий модуль 2	**42**	**14**	**-**	**10**	**18**
7. Система видатків бюджету	8	4	-	2	2
8.Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	8	2	-	2	4
9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	8	2	-	2	4
10. Видатки бюджету на оборону та управління	8	2	-	2	4
11. Видатки держави на обслуговування державного боргу	10	4	-	2	4
Разом	**90**	**30**	**-**	**22**	**38**

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	1. Сутність, призначення та роль бюджету держави	2
2	2. Бюджет як основний фінансовий план держави	2
3	3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2
4	4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України	2
5	5.Міжбюджетні відносини та система бюджетного вирівнювання	2
6	6. Система доходів бюджету	2
7	7. Система видатків бюджету	2
8	8.Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2
9	9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	2
10	10. Видатки бюджету на оборону та управління	2
11	11. Видатки держави на обслуговування державного боргу	2

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	Не передбачено	

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	Не передбачено	

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку країни	2
2	Розподіл бюджетних повноважень між центральними та місцевими органами державної влади	2
3	Основні заходи щодо зниження бюджетного дефіциту	4
4	Законодавча та нормативна бази функціонування бюджетної системи	4
5	Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи	4
6	Поточний бюджет та бюджет розвитку	4
7	Система бюджетного фінансування	2
8	Позички з бюджету державним підприємствам, порядок їх видачі й погашення	4
9	Роль бюджету в забезпеченні соціального захисту населення	4
10	Видатки держави на обслуговування державного боргу	4
11	Види цінних паперів з державних позик: облігації, казначейські зобов'язання (векселі)	4

9. КОНСУЛЬТАЦІЇ

Перед кожним екзаменом обов’язково, відповідно до розкладу, проводиться консультація, на якій викладач має довести до відома студентів:

- дату, час початку екзамену, аудиторію;
- правила проведення заліку і перелік матеріалів, якими дозволено користуватися під час екзамену;
- нагадати критерії оцінювання;
- повідомити студентам їх успішність за результатами роботи в семестрі;
- оголосити недопущених до екзамену (за наявності);

- відповісти на запитання студентів.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовуються словесні та наочні методи навчання. Ці методи спрямовані на передачу і засвоєння студентами знань з формуванням у них умінь і навичок.

Словесні методи навчання

Головна їх особливість у тому, що інформація подається студентам через слово викладача, а сприймання її здійснюється у процесі слухання її. Цей метод може мати дві форми: евристичну (запитальну) — бесіда; та акроматичну (викладальну) — пояснення, розповідь, лекція, робота з підручником.

Бесіда — діалогічний метод навчання, за якого викладач із допомогою вдало поставлених питань спонукає студента відтворювати раніше набуті знання, робити самостійні висновки-узагальнення на основі засвоєного фактичного матеріалу.

Вона є одним із активних методів навчання і реалізується за допомогою чотирьох типів дидактичного діалогу: «викладач — студент», «студент — студент», «студент — підручник», «студент — комп'ютер».

Більш поширеними є перші два типи діалогу: «викладач — студент» та «студент — студент», які використовують у найактивніших формах бесіди: парній і груповій роботі на семінарських і практичних заняттях, дискусії, диспуті. Діалог «студент — підручник» належить до групи методів самостійної роботи, використовується в процесі навчання і самонавчання. Діалог «студент — комп'ютер» досить ефективний метод, але за умови повної комп'ютеризації процесу навчання.

Метод бесіди застосовується на семінарських заняттях реалізується за допомогою запитань — відповідей. Якщо запитання мають тільки

інформаційний характер («Що?», «Де?», «Коли?»), бесіда є повідомлюючою. Вона орієнтована на актуалізацію пам'яті, а мислення студентів є репродуктивним. Якщо запитання до студентів мають проблемний характер («Чому?», «Як Ви вважаєте?», «Чим можна пояснити?» тощо), бесіда є евристичною, або сократичною. У цьому випадку мислення студентів творче, продуктивне. Вищий рівень евристичної бесіди — дискусія. Навчальна дискусія, яка є одним із найдинамічніших словесних методів навчання, має велике розвиваюче і виховне значення. У процесі дискусії студенти вчаться сперечатися, доводити, аргументувати, обстоювати свою думку, адекватно оцінювати себе, поважати думки інших..

Пояснення — словесне тлумачення понять, явищ, слів, термінів, принципів дій, прикладів тощо.

Головне його завдання — розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей розвитку природи, суспільства, людського мислення. Оскільки матеріал можна пояснювати різними логічними шляхами або способами міркування, пояснення може бути індуктивним або дедуктивним.

Індукція — спосіб міркування, при якому висновок отримують на основі аналізу окремих фактів. Індуктивне пояснення забезпечує можливість переходу від одиничних фактів до загальних положень.

Дедукція — спосіб міркування, за якого частковий висновок робиться лише логічним шляхом від загальних положень. Дедуктивні методи зводяться до вивчення спершу загальних положень (законів, правил, формул та ін.), а потім — часткових випадків або виявів загального положення.

Лекція — інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Лекція відрізняється строгістю викладу. Читання лекцій передбачає ретельну підготовку викладача: визначення мети, складання чіткого плану, добір теоретичного й наочного матеріалу, логічний і послідовний виклад інформації. За призначенням лекції поділяють на: вступні (дають загальне уявлення про завдання, зміст дисципліни, розкривають структуру і логіку розвитку

конкретної галузі науки, сприяють розвитку в учнів інтересу до предмета з метою його творчого засвоєння); тематичні (присвячують розкриттю конкретних тем навчальної програми); оглядові (головне завдання полягає у сприянні належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками студентів. Читають перед іспитами (установча), виконанням практичних, творчих, самостійних робіт); заключні (підбивають підсумки вивченого матеріалу через виділення вузлових питань, зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань; стимулюють інтерес учнів до вивчення дисципліни). Лекція за своєю суттю завжди діалогічна, вимагає від викладача врахування інтересів, настроїв, інформованості студентів. Науковий і фактичний матеріал її повинен відображати вузлові питання дисципліни. Готуючись до лекції, необхідно передбачити можливі запитання студентів.

Робота з підручником. Ця робота полягає в самостійному опрацюванні студентами друкованого тексту, що дає їм змогу глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Самостійна робота студентів з підручником — один з найважливіших методів набуття систематичних, міцних і ґрунтовних знань. Вона більше, ніж будь-які інші методи, залежить від вікових особливостей студентів та рівня їхнього розвитку.

Наочні методи навчання. До наочних методів навчання належать: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

Метод ілюстрування — оснащення ілюстраціями статичної (нерухомої) наочності, плакатів, малюнків, картин, карт, схем та ін.

Метод демонстрування — показ рухомих засобів наочності, приладів, дослідів, технічних установок тощо

Самостійне спостереження — безпосереднє споглядання та сприймання явищ дійсності. Активна і діяльна сутність людини вимагає, щоб студент здобував знання не тільки з книг, а й безпосередньо з життя, власних спостережень і дослідів.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Семінарське заняття: усне опитування, взаємоконтроль, рецензування та обговорення рефератів.

Самостійна робота: перевірка конспектів лекцій (тези), перевірка рефератів за запропонованими викладачем питаннями нового матеріалу, індивідуальна співбесіда, проведення навчальних конкурсів, олімпіад на краще знання навчальної дисципліни, кращого із спеціальності.

Система контролю знань студентів з дисципліни «Фінанси підприємств» включає в себе **поточний** і **підсумковий** контроль знань студентів. Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані й організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу студентів протягом семестру і забезпечити об'єктивне оцінювання їхніх знань.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

- ✔ систематичність та активність роботи протягом семестру;
- ✔ виконання завдань для самостійного опрацювання;
- ✔ виконання завдань підсумкового контролю.

Систематичність і активність роботи студента впродовж семестру контролюється й оцінюється за такими видами робіт:

- відвідування семінарських занять;
- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях;
- активність під час обговорення питань, винесених на семінарські заняття;

- експрес-тестування.

Контролю і оцінюванню *виконання завдань для самостійного опрацювання* підлягають:

- поглиблене вивчення (самостійне опрацювання) тем у цілому чи окремих питань;
- виконання домашніх завдань;
- виконання індивідуальних ситуаційних завдань;
- підготовка аналітичних і бібліографічних оглядів, рефератів, есе тощо.

12. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Робота над курсом «Бюджетна система» передбачає аудиторне (лекційні та семінарські заняття), самостійне опрацювання матеріалу та виконання індивідуальних завдань. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за допомогою двох модульних контролів.

Кожен вид навчальної діяльності студента (аудиторна робота, індивідуальна робота, самостійна робота, наукова робота) в межах залікового кредиту оцінюється і має питому частку в підсумковій оцінці з залікового кредиту. При цьому використовуються наступні методи оцінювання:

1) письмове тестування;

2) оцінка за індивідуальні завдання;

3) оцінка за самостійну роботу;

4) оцінка за контрольні роботи.

Враховується дисциплінованість студента: за несвоєчасність виконання завдань студентом кількість запланованих з даної теми балів може бути зменшена.

При підсумковому контролі знань по кожному змістовому модулю враховується загальна кількість балів, отриманих студентом за кожну тему в межах змістового модуля. При семестровому підсумковому контролі

враховується сумарна кількість балів, отриманих студентом за модуль: змістові модулі, заплановані у даному семестрі. А також оцінюється науково-дослідницька робота студента та участь у науково-практичних конференціях та наукових семінарах. Докладна схема оцінювання наведена нижче.

Критерії оцінювання окремих видів роботи студентів за темами змістових модулів:

1. Активність на семінарах

Семінарські заняття – ефективна форма закріплення знань студентів з теоретичного матеріалу, набутого під час лекційних занять та в результаті самостійної роботи з літературними джерелами.

Оцінюється робота студента на семінарських заняттях: активність в обговоренні поставлених викладачем питань, якість відповідей на запитання та правильність розв'язування задач та творчих завдань. Враховується відсутність незадовільних оцінок та пропусків практичних занять.

2. Виконання самостійної роботи

Самостійна робота студента – значна частина навчальної роботи студента з дисципліни. Форми самостійної роботи:

- поглиблене вивчення курсу;
- підготовка до проміжних контролів;
- опрацювання питань, винесених на самостійне вивчення (підготовка власних конспектів).

Під час самостійної роботи з дисципліни «Бюджетна система» студент повинен користуватися як конспектом, так і навчальними посібниками, монографіями, науковими статтями тощо.

Окремо оцінюється визначеною кількістю балів опрацювання та захист питань, винесених на самостійне вивчення (підготовка конспекту, творчих завдань, повідомлень тощо).

За несвоєчасне виконання завдань студентом кількість запланованих балів може бути зменшена.

3. Індивідуально-консультаційна робота під керівництвом викладача

Індивідуальна робота студента включає підготовку рефератів, доповідей, наукових робіт.

Реферат є частиною навчального процесу, під час якої студент самостійно опрацьовує матеріал з навчальної дисципліни. Метою підготовки реферату є набуття навичок самостійної роботи з літературними джерелами, систематизації опрацьованого матеріалу з обраної теми, визначення проблеми та формування висновків і пропозицій. Тему рефератів для студентів визначає викладач в індивідуальному порядку.

Орієнтовний обсяг реферату 10-15 сторінок друкованого тексту формату А4.

Реферат обов'язково повинен містити: план (3-4 питання), ілюстрації у формі таблиць, схем, список використаних джерел з посиланнями у тексті (не менше 5 джерел), оформлений згідно з чинними стандартами.

Реферати на перевірку здаються у визначений викладачем день. Методична допомога студенту з питань підготовки реферату надається викладачем на консультаціях. Захист рефератів відбувається у визначений викладачем день.

Доповідь – складова частина самостійної роботи студента. Мета підготовки доповіді – набуття навичок самостійної роботи з посібниками, науковими статтями, статистичними матеріалами та формування висновків.

Тему доповіді для студента визначає викладач в індивідуальному порядку. Орієнтовний обсяг доповіді 5 сторінок друкованого тексту формату А4.

Доповідь обов'язково повинна включати: графіки, схеми, список використаних джерел.

Останній термін прийняття доповіді встановлюється викладачем.

За несвоєчасне виконання індивідуальних завдань студентом кількість запланованих балів може бути зменшена.

Контрольний захід

Згідно з графіком навчального процесу контрольний захід проводиться

після завершення вивчення структурно-логічного модулю з дисципліни.

Контрольний захід проводиться відповідно до робочого плану з дисципліни.

Підсумкова атестація з модульного контролю проводиться шляхом складення кількості набраних балів студентом за результатами кожного змістового модулю (поточного контролю та контрольних заходів).

<table>
<tr><td colspan="5">Розподіл балів при підсумковому контролі – екзамен</td><td></td><td rowspan="3">Загальна кількість балів</td></tr>
<tr><td colspan="4">Поточний контроль – 50 балів</td><td rowspan="2">Самостійна робота та індивідуальні завдання – 10 балів</td><td rowspan="2">Підсумковий контроль – 40 балів</td></tr>
<tr><td colspan="2">Змістовий модуль 1</td><td colspan="2">Змістовий модуль 2</td></tr>
<tr><td rowspan="2">За роботу на практичних/семінарських заняттях студент може отримати максимально 20 балів</td><td>МКР</td><td rowspan="2">За роботу на практичних/семінарських заняттях студент може отримати максимально 20 балів</td><td>МКР</td><td>Реферат або наукова публікація</td><td>Екзамен</td><td rowspan="3">100 балів</td></tr>
<tr><td>5 балів</td><td>5 балів</td><td>10 балів</td><td>40 балів</td></tr>
<tr><td colspan="2">Разом за перший змістовий модуль – 25 балів</td><td colspan="2">Разом за другий змістовий модуль – 25 балів</td><td>10 балів</td><td>40 балів</td></tr>
</table>

Поточна успішність студентів оцінюється за національною шкалою **(«відмінно», «добре», «задовільно»**). Відповідні записи робляться в журналах академічної групи. Виставлення балів за кожен із змістових модулів проводиться після проведення модульної контрольної роботи. За роботу на практичних/семінарських заняттях кожного із змістових модулів студент може отримати **максимум 20 балів**. При цьому:

- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 4,6 – 5,0** – то за змістовий модуль він **отримує 20 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 4,1 – 4,5** – то за змістовий модуль він **отримує 17 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 3,6 – 4,0** – то за змістовий модуль він **отримує 15 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 3,0 – 3,5** – то за змістовий модуль він **отримує 12 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на менш як 50% практичних/семінарських занять, то бали за змістовий модуль отримує лише після відпрацювання і наявності достатньої кількості позитивних оцінок для

подальшої атестації.

Модульна контрольна робота оцінюється **максимум у 5 балів**. Разом за кожен із **змістових модулів** студент може отримати **25 балів (мінімальний позитивний бал – 15)**.

Підготовка та захист **реферату** або **наукової публікації** оцінюється максимум у **10 балів (мінімальний позитивний бал – 6).**

Екзамен максимально оцінюється у **40 балів (позитивний бал – від 24).**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою	Еквівалент оцінки за п’ятибальною шкалою
A	90-100	відмінно	5
B	82-89	дуже добре	4,5
C	74-81	добре	4
D	64-73	задовільно	3
E	60-63	достатньо	
FX	35-59	незадовільно	2
F	0-34	неприйнятно	

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.Витяг з навчального плану

2.Навчальна програма з дисципліни

3.Робоча навчальна програма з дисципліни

4.Конспекти (тези) лекцій з дисципліни (розгорнутий конспект)

5.Плани занять (лекційних, семінарських)

6.Методичні вказівки до семінарських занять

7.Завдання для модульних контрольних робіт (МКР)

8.Перелік питань до екзамену (семестровий контроль)

9.Тестові завдання з дисципліни

10.Перелік тем для рефератів

11.Навчально-методичні матеріали для самостійного вивчення дисципліни

14. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Асоціація об’єднаних територіальних громад. Практичні кейси з місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. — Київ, 2023. — Режим доступу : https://hromady.org.
2. «Бюджетна система України : навчально-методичний комплекс» [Електронний ресурс] / кол. авт. — Київ : НАУ, 2023. — Режим доступу : https://er.nau.edu.ua.
3. Дем’янишин В. Г., Кириленко О. П., Лободіна З. М. Бюджетна система : підручник / за заг. ред. В. Г. Дем’янишина. — Тернопіль : ТНЕУ, 2020. — 624 с.
4. Дуда Г. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень / Г. Дуда // Economy and Society. — 2024. — № 54. — С. 41–52.
5. Єрмолова Д. Бюджетна політика міст України : монографія. — Київ : НаУКМА, 2020. — 256 с.
6. Качула С. В., Павлова Г. Є., Лисяк Л. В., Добровольська О. В., Катан Л. І. Бюджетна система : навчальний посібник в схемах і таблицях : навч. посіб. — Дніпро : Моноліт, 2021. — 332 с.
7. Канєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану / Т. Канєва, А. Галабурда // Scientia fructuosa. — 2022. — № 4. — С. 98–109.
8. Литвинчук І. І. Бюджетна система України : навч. посіб. — Запоріжжя : ЗНУ, 2022. — 284 с.
9. Міністерство фінансів України. Budget of Ukraine 2020 [Електронний ресурс]. — Київ : Мінфін, 2020. — Режим доступу : https://mof.gov.ua.
10. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси : навч. посібник. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. — 318 с.
11. Радіонов Ю. Д. Бюджетна політика / Ю. Д. Радіонов // Фінанси України. — 2022. — № 5. — С. 7–18.

12. Сахно Н. О., Крилова О. В. Бюджетна політика України та її особливості в умовах кризових явищ / Н. О. Сахно, О. В. Крилова // Фінанси, облік і аудит. — 2022. — Вип. 39. — С. 114–123.

13. Федосов В. М. Бюджетна система : підручник. — Київ : Центр учбової літератури, 2025. — 496 с.

14. «Правові основи формування доходів місцевих бюджетів» // Law and Society Journal. — 2020. — № 1. — С. 112–120.

15. USAID, U-LEAD. Ukraine’s State Budget for 2025. Brief Summary [Електронний ресурс]. — Київ, 2025. — Режим доступу : https://decentralization.gov.ua.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

2. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI (зі змінами та допов.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.

3. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03 листопада 2022 р. № 2710-IX. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20.

4. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09 листопада 2023 р. № 3490-IX. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3490-20.

5. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України від 2024 р. (чинна редакція). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua.

6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами та допов.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр.

7. Про міжбюджетні відносини : Постанова Кабінету Міністрів України від 2021 р. (зі змінами). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua.